

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 4

ผู้ศึกษา นายศราวุธ โจรนาถวรรณ **ปริญญา**ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์จันตรี คุปตะวาทีน **ปีการศึกษา** 2546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 4 (2) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 4

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 4 จำนวน 192 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย จากประชากรทั้งหมด 633 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน 59 คน ครูผู้สอน จำนวน 133 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนและสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในภารกิจ 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด สอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .87 ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ตอนที่ 1 ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ 3 ใช้ค่าความถี่ ในการเรียงลำดับ

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 4 มีการปฏิบัติในระดับมาก ทุกภารกิจ (2) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร รองลงมาคือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตามลำดับ

คำสำคัญ สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์จันตรี คุปตะวาทีน ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ข้อบกพร่อง
ต่างๆ ตั้งแต่ต้น จนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุรักษ์ เขต 4
ทั้ง 3 ท่าน คือ นายมงคล ฤทธิธณ ศึกษานิเทศก์ 8 นายศรัทธา เหมือนถนอม
ศึกษานิเทศก์ 7 และนายพนม ศรีนอก ศึกษานิเทศก์ 7 ที่กรุณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา /
ประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม และให้ข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัย ขอขอบคุณ คณาจารย์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนักศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ สนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดี
ตลอดมา

ศราวุธ ใจนาวรรณ

มีนาคม 2547

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร.....	5
หลักการจัดระเบียบของหลักสูตร.....	6
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	7
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	9
หลักสูตรสถานศึกษา.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	27
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	27
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	28
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	29
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
1. ข้อมูลพื้นฐานและสภาพผู้ตอบแบบสอบถาม.....	32
2. ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตร.....	33
3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	48
สรุปการวิจัย.....	48
อภิปรายผล.....	53
ข้อเสนอแนะ.....	56
บรรณานุกรม.....	58
ภาคผนวก.....	61
ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	67
ประวัติผู้ศึกษา.....	76

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนของกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	27
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐาน และสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม.....	32
ตารางที่ 4.2 สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	33
ตารางที่ 4.3 ระดับการปฏิบัติในภารกิจเตรียมความพร้อม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	34
ตารางที่ 4.4 ระดับการปฏิบัติในภารกิจวางแผนและการจัดทำหลักสูตร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	35
ตารางที่ 4.5 ระดับการปฏิบัติในภารกิจใช้หลักสูตร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	39
ตารางที่ 4.6 ระดับการปฏิบัติในภารกิจนิเทศ กำกับ ติดตาม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	42
ตารางที่ 4.7 สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	43
ตารางที่ 4.8 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะภารกิจด้านการเตรียมความพร้อม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	44
ตารางที่ 4.9 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะภารกิจด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	45
ตารางที่ 4.10 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะภารกิจด้านการใช้หลักสูตร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	46
ตารางที่ 4.11 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะภารกิจด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4.....	47

ณ
สารบัญญภาพ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 กระบวนการใช้หลักสูตรของโรงเรียน.....	19

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้อย่างชัดเจน ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ค้ำครองสิทธิ สร้างความเสมอภาคให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ไม่น้อยกว่า 12 ปี และให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นับเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สาระสำคัญคือ มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษา และให้มีความอิสระในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลจากภาครัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเป็นหมวดต่างๆ ไว้ 9 หมวด สำหรับหมวดที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในสถานศึกษานั้นคือ หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา และหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ดังนี้

มาตรา 22 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 24 (1) บัญญัติว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

มาตรา 27 บัญญัติว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

มาตรา 28 วรรคสอง บัญญัติว่า สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และ ความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรา 39 บัญญัติว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 ได้เน้นว่า ผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ได้ และผู้เรียนแต่ละคนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้ แม้ว่าการเรียนรู้ เรื่องเดียวกันก็ตาม ผู้เรียนแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน มาตรา 24(1) เป็นเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการสอนโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้วยเหตุผลที่ว่า แต่ละบุคคลมีความพร้อมของสภาพครอบครัวและประสบการณ์ของชีวิตที่แตกต่างกัน แต่ทุกคน สามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ มาตรา 27 เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ในการนำหลักสูตรไปใช้โดยตรง เป็นการกำหนดแนวทางการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตร จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับสภาพในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตรา 28 วรรคสอง เป็นการกำหนดให้ สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและสาระต้องมีทั้งวิชาการและวิชาชีพกำหนดไว้ใน หลักสูตรด้วย มาตรา 39 เป็นเรื่องของการบริหารและการจัดการศึกษา โดยมีภาระกระจายอำนาจ จากกระทรวงไปสู่หน่วยงานปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้นสถานศึกษา ต้องจัดทำสาระของ หลักสูตรและต้องบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาด้วยตนเอง มีอำนาจในการตัดสินใจ ดำเนินการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกด้าน ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งในภาพรวม จะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีข้อกำหนดให้ดำเนินตาม นโยบายเดียวกันก็ตาม

จากนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งฯ ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 ในชั้น ป.1 ป.4 ม.1 และ ม.4 ซึ่งจะใช้ครบทุกชั้น ในปีการศึกษา 2547 และใช้ในโรงเรียน ทั่วประเทศที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2546 ในลักษณะเดียวกับโรงเรียนนำร่อง ในชั้นป.1 ป.4 ม.1 และม.4 จนครบทุกชั้น ในปีการศึกษา 2548

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด ที่ได้จัดทำขึ้น ในด้านการเตรียมความพร้อม การวางแผนและการจัดทำหลักสูตร การใช้หลักสูตร การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อนำผล การศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูล สารสนเทศในการวางแผนพัฒนา และปรับปรุงสภาพการพัฒนา และการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดให้มีประสิทธิภาพ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต4

2.2 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต4

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ ใช้ขอบข่ายภารกิจกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 4 ภารกิจ ดังนี้ (สำนักนิเทศและ พัฒนามาตรฐานการศึกษา: 2545)

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม

ภารกิจที่ 2 การวางแผนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การใช้หลักสูตร

ภารกิจที่ 4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 *ประชากร* ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต4 ปีการศึกษา2546 จำนวน 633 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 193 คน และครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 440 คน

3.2.2 *กลุ่มตัวอย่าง* ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ 30 %ของประชากร (บุญชม ศรีสะอาด: 38) โดยใช้ในการสุ่มแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 59 คน และครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 133 คน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544** หมายถึง หลักสูตรที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อมี 8 กลุ่มสาระและ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กำกับ เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางให้สถานศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นของตนเอง

4.2 **หลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึง หลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชา ได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน

4.3 **สภาพการพัฒนาหลักสูตร** หมายถึง สภาพการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการวางแผน และการจัดทำหลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการนิเทศกำกับ ติดตาม

4.4 **การใช้หลักสูตร** หมายถึง กระบวนการในการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่โรงเรียนจัดทำขึ้นมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูล และสารสนเทศ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชน ได้นำไปวิเคราะห์ วางแผนการพัฒนา และการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 1.2 หลักการจัดระเบียบของหลักสูตร
  - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
  - 2.1 หลักการ
  - 2.2 จุดหมาย
  - 2.3 โครงสร้าง
3. หลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.1 ความหมาย
  - 3.2 ความสำคัญ
  - 3.3 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.4 กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.5 การใช้หลักสูตรสถานศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้คำนิยามของหลักสูตรไว้หลายอย่าง ขึ้นอยู่กับการมองลึกที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น

หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว

หลักสูตร ประกอบไปด้วยประสบการณ์ทางการเรียน ซึ่งได้วางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ

หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น สำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษา แก่เด็ก
ในโรงเรียน

หลักสูตร ประกอบไปด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนได้ทำ ได้รับรู้และ
ได้ตอบสนองต่อการแนะแนวของทางโรงเรียน

ดังนั้น หลักสูตร จึงหมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน โดยวางแผนไว้
ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางด้านสติปัญญา
จิตใจ อารมณ์และทักษะต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการเรียนรู้ของผู้เรียน
(สังต์ อุทรานันท์ 2532:16)

ธำรง บัวศรี (2532: 6) กล่าวว่า หลักสูตรคือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อ
จุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้
ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2532: 3) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ
มวลประสบการณ์ทั้งหลาย ที่นักเรียนแต่ละคนพึงมี ในโปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุ
จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ ที่ได้มีการวางแผนเอาไว้ในกรอบของทฤษฎี และ
ผลการวิจัยทางการศึกษา หรือการปฏิบัติงานที่ผ่านมาทั้งหลายในอดีตและปัจจุบัน

จากการให้ความหมายของหลักสูตรของนักการศึกษาทั้งหลาย ดังกล่าวข้างต้น
พอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ ความหมายในวงแคบกับความหมาย
ในวงกว้าง ความหมายใน วงแคบ หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน โดยมีการวางแผน
ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน กำหนดไว้ในเอกสาร เพื่อเป็นแม่บทในการจัดการเรียนการสอน
ตามระดับชั้น ส่วนความหมายในวงกว้าง หมายถึง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่
นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กมีความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีเจตคติ
ที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นหลักสูตรจึงหมายถึงสิ่งต่อไปนี้ เอกสารหลักสูตร
กระบวนการและวิธีการสอนของครู กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียน
จัดให้เด็ก การวัดและประเมินผล

1.2 หลักการจัดระเบียบของหลักสูตร

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2537: 4 -7) ได้กล่าวถึงการจัดระเบียบของหลักสูตรว่า
เป็นกระบวนการทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง
องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร โดยจัดให้เป็นกระบวนการหรือหน่วยต่าง ๆ การจัดระเบียบ
ของหลักสูตรยังเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ให้นักพัฒนาหลักสูตรได้พิจารณาตัดสินใจ

บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นระบบ มีเหตุผล และสรุปอย่างมีความหมาย หลักสูตรที่ได้จัดระเบียบแล้ว จึงมีเนื้อหา กิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ ที่จะให้กับผู้เรียน โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

1.2.1 หลักของการใช้หลักสูตร

ช่วยให้แต่ละบุคคลแก้ปัญหาชีวิตสนองตอบความอยากรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และดัดแปลงความรู้ในการสนองตอบความต้องการของตนเองและสังคม

1.2.2 หลักความหลากหลาย

- 1) ตามทัศนะของชาวบ้าน ความรู้เป็นทฤษฎี เป็นการปฏิบัติ เป็นความงามและเป็นอาชีพ
- 2) ตามทัศนะทางวิทยาศาสตร์ ความรู้เป็นศาสตร์และศิลป์ หลักสูตรจึงต้องเลือกความรู้ทุกชนิดมาจัดระเบียบให้มีความหลากหลาย จึงจะสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
- 3) หลักความต้องการ ทุกคนมีความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ สังคมทุกสังคมต้องการให้การดำรงอยู่อย่างสันติ ความเจริญของงามและพัฒนาการร่วมกัน จึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมหลักสูตร มีการกระทำปฏิกริยาและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นหลักสูตร จึงไม่ได้เน้นแต่เพียงเนื้อหาวิชาเท่านั้น
- 4) หลักความเหมาะสม หลักสูตรในแต่ละระดับชั้นต้องเหมาะสมกับความต้องการและปัญหาของผู้เรียน ของโรงเรียนและสังคม เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลและสภาพท้องถิ่น ก็มีความแตกต่างกัน หลักสูตรจึงต้องสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น
- 5) หลักความยืดหยุ่น การศึกษาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนและสังคม สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักสูตรจึงควรมีการยืดหยุ่นให้สามารถปรับเข้ากับเปลี่ยนแปลงหรือการขยายของสังคม

การจัดระเบียบของหลักสูตรมีความสำคัญหลายประการ หลักสูตรที่ได้รับการจัดระเบียบแล้ว จะเปรียบเสมือนกับเครื่องมืออันมีค่า เป็นสิ่งกำหนดให้ใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาได้บรรลุเป้าประสงค์

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

วิชัช ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542: 50 - 52) ได้กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการออกแบบ ในลักษณะใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 จุดหมายและจุดประสงค์ (Aims and Objectives)

1) จุดหมาย เป็นสิ่งที่กำหนดไว้กว้าง ๆ เน้นคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้เรียน มักจะพบได้ในส่วนแรกของหลักสูตร อันเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เกิดเป็นโครงสร้างหลักสูตร

2) จุดประสงค์ เป็นสิ่งที่กำหนดเฉพาะเรื่องในระดับกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์ และรายวิชาที่มีอยู่ในโครงสร้าง จุดประสงค์จะเป็นตัวบ่งชี้ให้จัดเนื้อหาสาระ ซึ่งจะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกัน

1.3.2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Contents and Experiences)

เนื้อหาสาระเป็นส่วนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 1) ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา
- 2) ความคิดรวบยอดและหลักการ
- 3) การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์
- 4) ทักษะทางกาย
- 5) เจตคติและค่านิยม

ประสบการณ์ เป็นการกำหนดคุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม อันพึงปรารถนาให้ผู้สอนได้นำไปพิจารณาตัดสินใจ สร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและชั้นเรียน

1.3.3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็น

กระบวนการต่อเนื่องที่มีการปรับปรุงตลอดเวลาของการใช้หลักสูตร ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ และมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ องค์ประกอบที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ

- 1) การเตรียมครูผู้สอน หลักสูตรการผลิตครูเป็นหลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก เน้นด้านความรู้ ด้านเทคนิควิธี ด้านคุณลักษณะและเจตคติ
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ โดยให้ความสำคัญ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน ซึ่งมีหลักสูตรแกนกลางเป็นแม่บท กำหนดแนวปฏิบัติด้านการเรียนการสอนเป็นแผน ให้สอดคล้องกับหลักสูตร จัดหาแหล่งวิทยากรภายนอกมาเสริมความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน
- 3) ครูผู้สอน ต้องมีคุณภาพ ซึ่งส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตครู แต่เมื่อเข้าสู่วิชาชีพแล้ว ต้องได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาสมรรถภาพในความเป็นครูอยู่เสมอ ๆ อย่าง ต่อเนื่อง เช่น การอบรมระยะสั้น การประชุมสัมมนา การฟังหรือการพูดปาฐกถา การเป็นวิทยากร การแสดงผลงาน

4) การทำผลงานทางวิชาการ สิ่งเหล่านี้นอกจากจะพัฒนาครูผู้สอน โดยทางตรงแล้ว ในทางอ้อมยังเกิดผลดีต่อผู้เรียน เพราะผู้สอนมีการศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ให้เกิด ความมั่นใจในการสอนเพิ่มมากขึ้น

1.3.4 การประเมินผล (Evaluation) เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของ หลักสูตร ค้นหาสาเหตุของสิ่งที่ไม่สัมฤทธิ์ผล เป็นงานใหญ่ที่มีขอบเขตกว้างขวาง จะต้อง วางโครงการการประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นกระบวนการ ประโยชน์ของการประเมินผล หลักสูตร คือ

- 1) ช่วยให้จุดหมายและจุดประสงค์ระดับต่าง ๆ มีความกระจ่างและ ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะ ถ้าคลุมเครือจะไม่สามารถประเมินผลได้
- 2) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มีผลไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรและ การสอนช่วยส่งเสริมการสอนในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น
- 3) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลของหลักสูตร จะเป็นสิ่งบ่งบอกที่ใช้ ในการพิจารณาตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่

องค์ประกอบทั้ง 4 อย่าง จึงเป็นวัฏจักรที่เกิดขึ้น หมุนเวียนโดยไม่จบสิ้น แต่ละวัฏจักรจะใช้เวลาานหลายปี และมีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย หลายคน ซึ่งไม่สามารถกระทำได้ โดยลำพัง

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ: 2545)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มี รายละเอียดแสดงให้เห็นกรอบ และทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับ ผู้มีความสามารถพิเศษ โดยมี มาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนด คุณภาพของผู้เรียน

2.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

2.1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับการเป็นสากล

2.1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

2.1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.2 จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

2.2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2.2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

2.2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.2.4 มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

2.2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

2.2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

2.2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย

2.2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

2.3 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3.1 ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.3.2 สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่มสาระ และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ

2.3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย

1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต ภูมิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอน ทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง อย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุง

การทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และ
ผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

2.3.4 มาตรฐานการเรียนรู้

1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้
ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

2.3.5 เวลาเรียน

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ย วันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ย วันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ย วันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

3. หลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ: 2545)

3.1 ความหมาย

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา เป็นแหล่งแสวงหาความรู้จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน หลักสูตรสถานศึกษาจึงประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนงานหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

3.2 ความสำคัญ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา คือ หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีโอกาสใช้ข้อมูล สารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร

หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น สร้างความมั่นใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

หลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน มีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระ เข้าใจความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาค มีความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในระดับส่วนตัว ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

หลักสูตรสถานศึกษา จึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณะของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

3.3 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด ประสพการณ์มาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีข้อควรคำนึง 2 ประการ คือ

3.3.1 หลักสูตรสถานศึกษา จะต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นกรอบสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ ส่วนสำคัญที่ต้องยึด คือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าว เป็นคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนทั่วประเทศ หลังจากจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้น หรือจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3.2 หลักสูตรสถานศึกษา จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

หลักสูตรจะต้องตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดสูงสุด

สถานศึกษา สามารถออกแบบหลักสูตรของตนเองได้อย่างอิสระ โดยยึดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และมีความเป็นไปได้

ก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การแต่งตั้ง คณะกรรมการของสถานศึกษาคณะต่างๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและตามความจำเป็น ของสถานศึกษา การจัดทำระบบสารสนเทศใช้ในการจัดการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนา คุณภาพ ประชาสัมพันธ์หลักสูตร ฯลฯ

3.4 กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีขั้นตอนการจัดทำ ดังต่อไปนี้

3.4.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาต้องศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลและสารสนเทศ เช่น ข้อมูลครู ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลชุมชน ข้อมูลสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่เป็นบุคคลและวัตถุ เพื่อประกอบการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.4.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนา ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

1) **วิสัยทัศน์** เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคต ที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิด ในสภาพการพัฒนาสูงสุด

2) **ภารกิจ** แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

3) **เป้าหมาย** กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

4) **คุณลักษณะอันพึงประสงค์** กำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความต้องการของชุมชนและความจำเป็นเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิจักษ์ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ

3.4.3 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย สาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน เวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้

3.4.4 การจัดทำสาระของหลักสูตร แต่ละกลุ่มสาระ ดำเนินการ ดังนี้

1) **กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี** โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปี โดยสถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

2) **กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี** โดยการวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปี และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3) **กำหนดเวลา** สำหรับสาระการเรียนรู้รายปี ดังนี้
ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

4) **จัดทำคำอธิบายรายวิชา** โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้รายปี รวมทั้งเวลาที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชาโดยให้

ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนชั่วโมง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น

5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำสาระการเรียนรู้รายปี ที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีของทุกวิชา โดยการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

3.4.5 การออกแบบการเรียนรู้ ในการออกแบบการเรียนรู้ มีการดำเนินการดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการเรียนการสอน

2) สื่อการเรียนรู้ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภททั้งในและนอกสถานศึกษา

3) การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดง

พัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จในทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษา เป็นผู้จัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน

3.4.6 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) **กิจกรรมแนะแนว** เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนว

2) **กิจกรรมนักเรียน** เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการสมัครใจของผู้เรียน มุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์

3.4.7 กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานทางการศึกษา

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้น และการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปีผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) **เกณฑ์การผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น มีดังนี้** ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้เรียนต้อง

(1) เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(2) ผ่านการประเมินการอ่าน การคิด วิเคราะห์และเขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด

(3) ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด

(4) เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านเกณฑ์การประเมิน
ตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด

2) เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณา จัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ประกอบการ
การดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผล
การเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ แบบรายงาน
การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลการพัฒนาการด้านต่างๆ และ
แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

3.4.8 พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ
ตามจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่างๆ
ที่เอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ในเรื่องการพัฒนากระบวนการแนะแนว
การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และเครือข่ายวิชาการ

3.4.9 การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา จากกระบวนการดังกล่าว
ข้างต้น สถานศึกษาจะมีรายละเอียดที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน ในขั้นนี้
จึงเป็นการวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยส่วน
สำคัญ ดังนี้

- 1) วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
- 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3) โครงสร้างหลักสูตร
- 4) รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 5) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 6) การจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้
- 7) การวัดและประเมินผล
- 8) การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 9) อื่นๆ

3.5 การนำหลักสูตรไปใช้หรือการใช้หลักสูตร

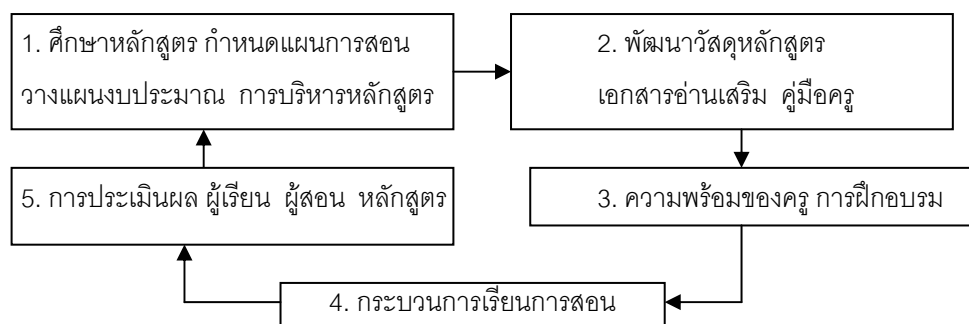
3.5.1 ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

แรมสมร อยู่สถาพร (2545: 245) การนำหลักสูตรไปใช้หรือการใช้หลักสูตร หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปใช้ในโรงเรียนหรือสถาบัน โดยทั่วไปแล้วกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้จะประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ขั้นการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแม่บท โดยการนำหลักสูตรแม่บท มาพิจารณาเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เอกสาร ประกอบการเรียนการสอน และเอกสารการประเมินผล เป็นต้น
- 2) ขั้นการสอน โดยครูจะดำเนินการสอนตามแผนการสอน และคู่มือครู ที่ได้จัดเตรียมไว้ หรือนำเอกสารดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงตาม ความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและผู้เรียนของตน
- 3) ขั้นการวัดและประเมินผล ซึ่งจะครอบคลุมถึงการประเมินสัมฤทธิผล ด้านการเรียนของนักเรียนและการประเมินผลหลักสูตร เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

3.5.2 กระบวนการใช้หลักสูตรของโรงเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (อ้างถึงใน แรมสมร อยู่สถาพร 2546: 266 - 267) ได้ให้รายละเอียด ของขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรที่โรงเรียน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2.1 กระบวนการใช้หลักสูตรของโรงเรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2527)

จะเห็นว่าในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนนั้น ควรดำเนินการไปตามขั้นตอน ดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ

1) ขั้นการศึกษาหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่จะใช้ให้เข้าใจ ชัดเจน เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแผนการสอน วางแผนการใช้งบประมาณ และกำหนดยุทธวิธีในการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

2) ในขั้นที่ 2 จะเกี่ยวข้องกับการสร้างวัสดุหลักสูตร และเอกสาร ประกอบหลักสูตร เช่น เอกสารอ่านเสริม คู่มือครู และสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

3) ในขั้นที่ 3 นั้น จะเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของครู โดยการจัดโครงการฝึกอบรมให้เข้าใจในตัวหลักสูตร การจัดบริการสนับสนุน หรือการเชิญวิทยากร มาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรที่จะใช้

4) หลังจากขั้นที่ 3 แล้ว ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างดี เพราะ ได้รับการเตรียมความพร้อม และความรู้ความเข้าใจในตัวหลักสูตรได้เป็นอย่างดี นับเป็นขั้นตอน ที่สำคัญมากเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน

5) ในขั้นการประเมินผล ซึ่งจะครอบคลุมทั้งการประเมินผลที่เกี่ยวกับ ตัวนักเรียน การสอนของครู หรือการประเมินตัวหลักสูตร จะช่วยให้เราได้ข้อมูลมาปรับปรุง การใช้หลักสูตรของโรงเรียนต่อไป

3.5.3 การใช้หลักสูตร

ขั้นการใช้หลักสูตรนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญของระบบการนำหลักสูตรไปใช้ ในขั้นตอนนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรได้ผลดี คือ องค์ประกอบด้านการดำเนินการสอน องค์ประกอบด้านการบริหารและการบริการหลักสูตร และองค์ประกอบด้านการนิเทศ ติดตามผล

1) องค์ประกอบด้านการดำเนินการสอน ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ครูผู้สอน อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ในขั้นการใช้หลักสูตรนี้ จะขึ้นอยู่กับตัวครูผู้สอนเป็นสำคัญ เพราะเป็นผู้ที่จะต้องนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ในทุกๆด้าน นอกเหนือจากเป็นผู้มีความเสียสละ อุตุน ข้มแข็ง และมีความคิดสร้างสรรค์ ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ทางด้านวิธีการสอน การจัดทำแผนการสอน ประจำวัน โดยมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเขียนจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การเขียนจุดมุ่งหมาย ของการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน

2) องค์ประกอบด้านการบริหารและการบริการหลักสูตร ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านนี้ คือ คณะผู้บริหารของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หรืออาจารย์ใหญ่ และคณะครูในโรงเรียนผู้ได้รับเลือกสรร มาดำเนินการด้านต่างๆ ภายในโรงเรียน เช่น รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา เป็นต้น

การบริหารและการบริการด้านหลักสูตร เช่น การจัดครูเข้าชั้นเรียน การแบ่งกลุ่มนักเรียน การจัดตารางสอน การจัดเตรียมสถานที่ และสิ่งแวดล้อมด้านการเรียน การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และสื่อทัศนูปกรณ์ เหล่านี้จะช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างราบรื่นและได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้

3) องค์ประกอบด้านการนิเทศ และติดตามผล ผู้รับผิดชอบในด้านนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เช่น อาจารย์ใหญ่ หรือหัวหน้าหมวดวิชา ตามแต่จะได้รับมอบหมาย หรือ อาจจะเป็นศึกษานิเทศก์ จากหน่วยงานภายนอก การนิเทศ และติดตามผลนี้จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้จะต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้เป็นอย่างดี และรู้จักเลือกใช้ระบบการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพการใช้หลักสูตรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน

องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ ซึ่งได้แก่ ด้านการดำเนินการสอน การบริหารและการบริการหลักสูตร การนิเทศและติดตามผล จะช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรการศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สังคมและปัญญา สามารถพึ่งตนเองและร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ หลักสูตรต้องมีลักษณะกว้าง ยืดหยุ่น และมีความเป็นสากล มีเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้โลกปัจจุบันและอนาคต เนื้อหาเชื่อมโยงและต่อเนื่องกันทุกระดับ ทั้งระบบโรงเรียน ระบบนอกโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะให้ยืดหยุ่นและหลากหลายสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ ที่แท้จริงของชุมชน หรือสังคมและการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งในการที่จะพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจัง และจากที่ผ่านมามีผู้สนใจและทำการศึกษาค้นคว้า วิจัยหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในแต่ละเขตพื้นที่ ซึ่งพอที่จะนำเสนอผลงานดังกล่าว ดังต่อไปนี้

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545) ได้ติดตามประเมินผลการเตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องในโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และเทศบาล จำนวน 125 โรงเรียน ในช่วงเดือนมีนาคม 2545 พบว่า โรงเรียนนำร่องส่วนใหญ่เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรโดยวิธีการประชุมชี้แจง อบรมผู้เกี่ยวข้อง โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 77 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ 2) กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค 3) จัดทำคำอธิบายรายวิชา และหน่วยการเรียนรู้ 4) ตรวจสอบความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้กับวิสัยทัศน์ จุดหมาย และโครงสร้างหลักสูตร 5) ขออนุมัติหลักสูตร 6) จัดทำแผนการเรียนรู้ เตรียมสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล 7) นำหลักสูตรไปใช้ 8) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้ ส่วนการดำเนินงานทั่วไปสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 80 ได้ดำเนินงานเรียบร้อยแล้วในเรื่อง การกำหนดปรัชญา และเป้าหมายการจัดการศึกษา กำหนดโครงสร้างหลักสูตรและสัดส่วนเวลาเรียน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษามากกว่าร้อยละ 87 คาดว่าจะแล้วเสร็จทันเปิดสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ข้อมูลสารสนเทศที่โรงเรียนนำมาใช้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสูงสุดคือ ข้อมูลด้านบุคลากร และอาคารสถานที่ ของสถานศึกษา รองลงมาคือ ความต้องการของผู้ปกครอง / ชุมชน ข้อมูลที่นำมาใช้น้อยที่สุดคือ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น / วิทยากรภายนอก ปัญหาที่พบในการดำเนินงานส่วนใหญ่คือ ระยะเวลาที่ไม่เพียงพอในการจัดทำ รองลงมาคือ การขาดอัตรากำลัง / บุคลากรไม่เพียงพอ และขาดความรู้ ความเข้าใจ / ความไม่ชัดเจน ในการดำเนินงานบางเรื่อง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545) ได้ติดตามประเมินผลการเตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 630 โรงเรียน ในระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2545 พบว่า การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร โดยการอบรมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตร ศึกษาดูงานของโรงเรียนอื่น ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน รับรู้และขอความร่วมมือ ข้อมูลที่นำมาจัดระบบสารสนเทศในระดับมากที่สุดคือ ข้อมูลบุคลากรในสถานศึกษา ข้อมูลนักเรียน และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรอยู่ในระดับมาก คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การออกแบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร และการจัดสัดส่วนเวลาเรียน บุคลากรมีความเข้าใจในระดับน้อย ในเรื่องการใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากการดำเนินงานของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนร้อยละ 63.4 มีความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2545 สำหรับการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยคณะกรรมการในโรงเรียน และมีคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย แต่ละกลุ่มสาระคาดว่าจะทำหลักสูตรเสร็จทันเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ปัญหาที่พบ ได้แก่ ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรไม่ชัดเจน ขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เวลาในการจัดทำหลักสูตร ไม่เพียงพอ และบุคลากรมีภาระงานมาก นอกจากนี้โรงเรียนต้องการให้หน่วยงานต่างๆช่วยเหลือในเรื่อง การสนับสนุนเอกสาร / คู่มือ ในการจัดทำหลักสูตร นิเทศติดตาม กำกับ ดูแล และเป็นพี่เลี้ยงในการทำหลักสูตร

สุภมาศ การะเกตุ และคณะ (อ้างถึงใน กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 2546: 32) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก โดยศึกษาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2544 จำนวน 1,005 คน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนครู มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด ส่วนคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยที่สุด

รัตนะ บัวสนธ์ (2535: 118 - 234) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า มีสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การอนุรักษ์และการสร้างป่าไม้ของชุมชน ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ (การใช้สมุนไพร) ที่เป็นกระบวนการคิดและกระทำโดยเจ้าอาวาสวัดในชุมชน สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชนนั้นมีระดับความสัมพันธ์ ที่ดีโดยขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นหลักคือ ผู้บริหารโรงเรียนหลักสูตรแม่บท ได้กำหนดแนวทาง เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ผลจากการสนทนากลุ่มสมาชิก

ผู้ร่วมสนทนา ช่วยกันกำหนดเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและวิธีการวัดประเมินผลการเรียน สรุปได้ว่า นโยบายการควบคุมทางวิชาการออกจากหน่วยงานบังคับบัญชาส่วนกลางเป็นอุปสรรคที่สำคัญทำให้การใช้หลักสูตรติดขัด ความไม่เชี่ยวชาญและความไม่ใส่ใจทางวิชาการอย่างเพียงพอของผู้บริหารโรงเรียน มีแนวโน้มทำให้การใช้หลักสูตรไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนั้นพื้นฐานความใส่ใจทางวิชาการของครูที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลต่างกัน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นไปตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ในด้านตัวหลักสูตรนั้นมีส่วนที่จะต้องดำเนินการปรับปรุง แก้ไข

ชอุ่ม กรไกร (2537: 100 -101) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 265 คน จากครูวิชาการโรงเรียน จำนวน 265 คน ผลการวิจัยพบว่า มีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทุกขั้นตอน เป็นที่น่าสังเกตว่าในขั้นตอนการจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานนั้น มีการปฏิบัติในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย และเมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่า การจัดทำข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่น การจัดทำข้อมูลพื้นฐานสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น การจัดทำข้อมูลพื้นฐานสภาพสังคมท้องถิ่น และการจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านวิทยาการท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์เกี่ยวกับอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ทรัพยากรและวิทยาการท้องถิ่น เพื่อนำไปกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงในท้องถิ่น ในขั้นตอนการกำหนดความต้องการของท้องถิ่น ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติในการสำรวจความต้องการของท้องถิ่นก่อนจัดหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย เช่นกัน และในขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่ออื่น ๆ พบว่า มีการปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ปลูกฝังให้นักเรียนรักถิ่นของตนเองอยู่ในระดับน้อย

โรงเรียนสตรีรัตนบุรี (อ้างถึงใน กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 2546: 33) ได้รวบรวมปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนแกนนำ การใช้หลักสูตรโรงเรียนนวมวิทย์ศึกษานนทบุรี ได้แก่ โรงเรียนปากเกร็ด โรงเรียนสตรีรัตนบุรี โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยนนทบุรี โรงเรียนบางบัวทอง และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

พัฒนาการ บางใหญ่ เพื่อเสนอต่อ ฯพณฯรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ดร.สิริกร มณีรินทร์) ในการประชุมสัมมนาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี - นนทบุรี ในวันที่พฤหัสบดีที่ 4 กรกฎาคม 2545 ณ หอประชุมโรงเรียนอนุบาลปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร โรงเรียนต้องเร่งจัดทำหลักสูตรให้แล้วเสร็จทันเวลาที่กำหนด ทำให้ไม่มั่นใจว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมีมาตรฐานหรือไม่ และข้อมูลที่ได้รับจากการอบรมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในบางเรื่องไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
2. ปัญหาด้านการจัดเอกสารการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ต่างๆ ไม่มั่นใจว่าเอกสารที่ผลิตขึ้นมีคุณภาพเพียงพอ เพราะไม่มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสื่อ ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย
3. ปัญหาด้านเวลาเรียน เนื่องจากโรงเรียนต้องดำเนินการจัดการศึกษาทั้งหลักสูตรเก่าและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเกิดปัญหาการจัดเวลาเรียน และการให้สัตยาณเปลี่ยนคาบเรียน
4. ปัญหาด้านบุคลากร บุคลากรมีภาระงานเพิ่มมากขึ้น จึงกังวลว่าจะจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ได้คุณภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร จัดทำเอกสาร สื่อ ประกอบการเรียน
5. ปัญหาด้านงบประมาณ ต้องใช้งบประมาณมากแต่ไม่ได้รับจัดสรรเพิ่มเติม
6. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตร ได้แก่ ครูไม่มั่นใจว่าสาระหลักสูตรที่จัดทำขึ้นจะมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพจะต้องจัดนักเรียนไม่เกินห้องละ 30 คน
7. ความเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร ได้แก่ นักเรียนบางส่วนไม่มั่นใจว่าจะสอดคล้องกับการสอบเรียนต่อระดับอุดมศึกษาได้ เอกสารประกอบการเรียนการสอนไม่เป็นรูปเล่มทำให้เกิดการสูญหาย และไม่มั่นใจว่าจะครอบคลุมหลักสูตร
8. ความเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อหลักสูตร ได้แก่ ผู้ปกครองกังวลว่านักเรียนไม่มีตำราที่จะทบทวนบทเรียน และไม่มั่นใจว่าจะเอื้อต่อการสอบเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษา

จากการประชุมเรื่องเดียวกัน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนศรีจิตรา โรงเรียนผ่องสุวรรณวิทยา โรงเรียนอนุบาลประสานมิตร โรงเรียนเทพภากรวิทยา โรงเรียนพิชญศึกษา โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี และโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเวีย ได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตร ได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับเวลา โรงเรียนมีเวลาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาน้อย ไม่มีเวลาที่จะเตรียมจัดทำเอกสารการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และอุปกรณ์ต่างๆ
2. ปัญหาด้านความเข้าใจ เนื่องจากครูไม่ได้รับการอบรมทุกคน เพราะข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทำให้ครูส่วนหนึ่งไม่เข้าใจในกระบวนการจัดทำหลักสูตรและกำหนดสาระการเรียนรู้ นอกจากนี้เรื่องการวัด ประเมินผลยังไม่พร้อม และไม่มีความรู้อย่างชัดเจน นักเรียนยังปรับพฤติกรรมการเรียนไม่ได้ ผู้ปกครองไม่เข้าใจการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน
3. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาบุคลากรได้ทัน บุคลากรมีการลาออกและเข้าใหม่ในช่วงรอยต่อปีการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่เพียงพอ ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น
4. ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามาก เพราะมีค่าใช้จ่ายมาก แต่จำนวนนักเรียนมีน้อย
5. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ การจัดทำเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น ขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้
6. ปัญหาเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือด้านวิทยากร ในเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลตามหลักสูตรใหม่

จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่กล่าวมา เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรนั้น เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างชัดเจน และต้องมีข้อมูล สารสนเทศพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ทรัพยากรต่างๆของท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นที่แท้จริง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการพัฒนาลัทธิและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพการพัฒนาลัทธิและ การใช้หลักสูตร ตลอดจนปัญหา และข้อเสนอแนะ สภาพการพัฒนาลัทธิและ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2546 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 633 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 193 คน และครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จำนวน 440 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ 30 % (บุญชม ศรีสะอาด: 38) โดย ใช้ การสุ่มแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 59 คน และครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 133 คน

ตารางที่ 3.1 จำนวนของกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างของข้าราชการครูในสังกัด

อำเภอ / กิ่งอำเภอ	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		รวม	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
สตึก	60	18	141	43	201	61
คูเมือง	49	15	108	32	157	47
พุทไธสง	23	7	53	16	76	23
นาโพธิ์	20	6	49	15	69	21
บ้านใหม่ฯ	21	7	45	14	66	21
ก.แคนดง	20	6	44	13	64	19
รวม	193	59	440	133	633	192

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสภาพการพัฒนาลัทธิฐานและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในขอบข่ายที่ศึกษา 4 ภารกิจ ของสำนักนิเทศและพัฒนา มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการพัฒนาและการใช้หลักสูตรจากคู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของสำนักดังกล่าว เอกสารการพัฒนาลัทธิฐานของท้องถิ่น ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักนิเทศและพัฒนา มาตรฐานการศึกษาและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาลัทธิฐาน ขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 ท่าน นำมาสร้างเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมภารกิจ 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพการพัฒนาลัทธิฐานและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็นข้อคำถาม 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการวางแผน/การจัดทำหลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม มีระดับคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด	มีค่าเป็น 5 คะแนน
ปฏิบัติมาก	มีค่าเป็น 4 คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	มีค่าเป็น 3 คะแนน
ปฏิบัติน้อย	มีค่าเป็น 2 คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	มีค่าเป็น 1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Form) สอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะ

2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสาร คู่มือที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ของกรมวิชาการ คู่มือการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ชุดฝึกอบรมการพัฒนาลัทธิฐาน และการปรับกระบวนการทัศน์ และเอกสารการพัฒนาลัทธิฐานของท้องถิ่น ของสำนักนิเทศและพัฒนา มาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2.1.2 สร้างแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) ให้มีเนื้อหาครอบคลุมภารกิจ 4 ด้าน นำแบบสอบถามทั้งฉบับ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ .97

2.1.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหาร และครูผู้สอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยจำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน 20 คน ครูผู้สอน จำนวน 20 คน แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (α - Coefficient) โดยใช้สูตรของครอนบาค Cronbach (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ 2536:170) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .87

2.1.4 จัดทำต้นฉบับสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ดำเนินการในเดือนมีนาคม พ.ศ.2547 ดังนี้

3.1 บันทึกเสนอขออนุญาตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

3.2 ส่งแบบสอบถาม ให้โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 192 ฉบับ

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และส่วนหนึ่งส่งกลับคืนผู้วิจัยที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้รับกลับคืน จำนวน 182 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.79

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ขนาดโรงเรียน และระดับที่เปิดสอน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบสอบถามโดยรวม และรายชื่อ นำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับกำหนดช่วงของคะแนนโดยใช้ระดับมาตราส่วน 5 ระดับ ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร 2528: 70)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 ตอนที่3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร และการใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเรียงลำดับความถี่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

1. ค่าความถี่ (Frequency)
2. ค่าร้อยละ (Percentage)
3. ค่าเฉลี่ย (Mean)
4. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาสภาพการพัฒนและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างและสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม
2. สภาพการพัฒนและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยวิเคราะห์ในภาพรวม และแยกการวิเคราะห์ออกเป็นรายด้าน 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะสภาพการพัฒนและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยรวม และแยกรายด้าน

1. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและสถานภาพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน	จำนวน (โรง)	ร้อยละ
เปิดสอนระดับ		
อนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6	38	64.41
อนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3	21	35.59
ขนาดโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	11	18.65
ขนาดกลาง	30	50.85
ขนาดใหญ่	18	30.50
รวม	59	100
สถานภาพ		
ผู้บริหาร	59	30.73
ครูผู้สอน	133	69.27
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	59	30.73
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	56	29.16
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	18	9.38
อื่นๆ	-	-

จากตารางที่ 4.1 พบว่า โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเปิดสอนระดับอนุบาล-ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 100 เปิดสอนระดับอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 35.59 เป็นโรงเรียน ขนาดเล็ก ร้อยละ 18.65 ขนาดกลาง ร้อยละ 50.85 ขนาดใหญ่ ร้อยละ 30.50 เมื่อจำแนก สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นผู้บริหาร ร้อยละ 30.73 ครูผู้สอน ร้อยละ 69.27 แยกเป็นครูผู้สอนประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 30.73 สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 29.16 สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 9.38

2. ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด
 ตารางที่ 4.2 สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในด้านต่างๆ ของโรงเรียนสังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การเตรียมความพร้อม	3.717	0.920	มาก
2. การวางแผนและการจัดทำหลักสูตร	3.875	0.712	มาก
3. การใช้หลักสูตร	3.650	0.850	มาก
4. การนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.646	0.867	มาก
เฉลี่ยรวม	3.722	0.834	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต4 โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก
 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติในด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร มากกว่า
 ด้านอื่นๆ

ตารางที่ 4.3 ระดับการปฏิบัติ ในภารกิจเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การเตรียมความพร้อม			
1.1 มีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่นักเรียนในสถานศึกษาและ คณะกรรมการสถานศึกษา	3.910	0.958	มาก
1.2 มีการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.821	0.855	มาก
1.3 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร หลักสูตรและ งานวิชาการสถานศึกษา	3.964	0.971	มาก
1.4 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.660	1.049	มาก
1.5 มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.625	1.001	มาก
1.6 มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ให้ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนทราบ	3.446	0.872	มาก
1.7 มีการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง นักเรียน และ ชุมชนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.428	0.849	ปานกลาง
1.8 คณะกรรมการสถานศึกษา / ตัวแทนผู้ปกครอง / ตัวแทนชุมชน มีส่วนร่วมในการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.410	0.869	มาก
1.9 ผู้บริหารและครูผู้สอนทุกคน มีส่วนร่วมในการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.196	0.861	มาก
เฉลี่ยรวม	3.717	0.920	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัด โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีระดับการปฏิบัติปานกลาง 1 ข้อ คือ
เรื่อง การขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ตารางที่ 4.4 ระดับการปฏิบัติ ในภารกิจวางแผนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
2. การวางแผนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา			
2.1 วิสัยทัศน์			
2.1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ มีการร่วมมือกันระหว่าง โรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง ภาคธุรกิจ และภาครัฐใน ชุมชน	3.732	0.924	มาก
2.1.2 กรรมการสถานศึกษามี ส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์	3.357	1.069	มาก
2.1.3 ใช้ข้อมูล สารสนเทศของโรงเรียนมาประกอบในการ กำหนดวิสัยทัศน์	3.839	0.869	มาก
2.1.4 วิสัยทัศน์แสดงเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ มีเอกลักษณ์	4.000	0.687	มาก
2.1.5 วิสัยทัศน์ สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกาย ความคิดที่แสดงถึงการพัฒนาสูงสุดของการบริหารจัดการ ของโรงเรียน	3.857	0.698	มาก
2.2 ภารกิจ/พันธกิจ			
2.2.1 ภารกิจแสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อให้ บรรลุวิสัยทัศน์	3.946	0.672	มาก
2.2.2 นำภารกิจไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา	3.910	0.745	มาก
2.2.3 ภารกิจสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	3.857	0.749	มาก
2.3 เป้าหมาย			
2.3.1 เป้าหมายมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์	3.982	0.617	มาก
2.3.2 เป้าหมายมีความสอดคล้อง กับภารกิจ	3.982	0.617	มาก
2.3.3 เป้าหมายบ่งบอกปริมาณและคุณภาพ	3.857	0.672	มาก
2.3.4 เป้าหมายสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.928	0.628	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการปฏิบัติ	N = 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
2.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์			
2.4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์แสดงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม	4.071	0.656	มาก
2.4.2 คุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมที่กำหนด สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความจำเป็นตาม ที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ	3.946	0.644	มาก
2.4.3 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียนเป็นการประเมินเชิงวิจักษ์ เพื่อการปรับปรุง พัฒนาและการส่งต่อ	4.267	0.961	มาก
2.4.4 การวัดและประเมินด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์มีการประเมินร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง	3.642	0.796	มาก
2.4.5 การวัดประเมินผลด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการประเมินเป็นรายปี	3.928	0.628	มาก
2.5 การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร สถานศึกษา			
2.5.1 โครงสร้างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย	3.964	0.570	มาก
2.5.2 โครงสร้างสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.964	0.631	มาก
2.5.3 โครงสร้างประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.250	0.667	มาก
2.5.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ประกอบด้วยสาระ การเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมตาม ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น	4.017	0.700	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
2.5.5 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม แนะแนว และกิจกรรมนักเรียน ได้อย่างเหมาะสม	3.910	0.720	มาก
2.5.6 สัดส่วนเวลาเรียนและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม มีความเหมาะสม	3.928	0.656	มาก
2.5.7 สัดส่วนเวลาเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้กับ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความเหมาะสม	4.017	0.617	มาก
2.6 การจัดทำสาระการเรียนรู้			
2.6.1 มีการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี จากมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้น	3.892	0.730	มาก
2.6.2 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ระบุถึงความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้น หลังการเรียนรู้	4.053	0.615	มาก
2.6.3 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีที่สอดคล้อง กับ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น	3.910	0.548	มาก
2.6.4 มีการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีจากผลการ เรียนรู้ที่คาดหวังรายปีที่ เป็นพื้นฐานและส่วนที่เพิ่มเติม ตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและ ท้องถิ่น	4.071	0.598	มาก
2.6.5 สาระการเรียนรู้รายปี มีทั้งส่วนที่เป็นพื้นฐานและ ส่วนที่เพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและ ท้องถิ่น	3.892	0.651	มาก
2.7 จัดทำคำอธิบายรายวิชา			
2.7.1 มีการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และ สาระการเรียนรู้รายปีมากำหนดเป็นคำอธิบายรายวิชา อย่างชัดเจน	3.928	0.683	มาก
2.7.2 คำอธิบายรายวิชาประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวน ชั่วโมง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ของรายวิชานั้นๆ	4.017	0.700	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
2.7.3 ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสาระนั้นๆ	3.910	0.745	มาก
2.8 จัดทำหน่วยการเรียนรู้			
2.8.1 หน่วยการเรียนรู้มีการ บูรณาการสาระการเรียนรู้ ภายในกลุ่มสาระ	3.750	0.744	มาก
2.8.2 หน่วยการเรียนรู้มีการ บูรณาการสาระการเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระ	3.392	0.755	มาก
2.8.3 หน่วยการเรียนรู้มีการบูรณาการเฉพาะเรื่อง	3.660	0.745	มาก
2.8.4 นำหน่วยการเรียนรู้ไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ก่อนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	3.482	0.762	ปานกลาง
2.8.5 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระอย่างต่อเนื่องตลอดปีครบทุกหน่วย	3.267	0.884	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.875	0.712	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพการวางแผนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับ มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยการปฏิบัติมาก 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อ 2.4.3 การวัดและประเมินผล คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นการประเมินเชิงวิวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุง พัฒนาและการส่งต่อ ข้อ 2.5.3 โครงสร้างประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนข้อ 2.4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์แสดงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ข้อ 2.6.4 มีการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีจาก ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีที่เป็นพื้นฐานและส่วนที่เพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติ 4.071 เท่ากัน

ตารางที่ 4.5 ระดับการปฏิบัติ ในภารกิจการใช้ หลักสูตร ของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
3. การใช้หลักสูตร			
3.1 มีการนำแผนการจัดการเรียนรู้ มาปฏิบัติจริง ในห้องเรียน	3.589	0.733	มาก
3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำนึงถึงพัฒนาการ ทางด้านร่างกาย สติปัญญา วิธีการเรียนรู้และ ความสามารถของผู้เรียน	3.910	0.769	มาก
3.3 กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดและ ลงมือปฏิบัติจริง	4.321	0.959	มาก
3.4 กิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง	3.607	0.755	มาก
3.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมค่านิยม ทุกครั้ง	3.928	0.709	มาก
3.6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้และวัตถุประสงค์	3.839	0.654	มาก
3.7 จัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ภายในกลุ่มสาระ การเรียนรู้	3.589	0.826	มาก
3.8 จัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการข้ามกลุ่มสาระ การเรียนรู้โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่าง ผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระ	3.357	0.749	ปานกลาง
3.9 ใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการ จัดการเรียนรู้.	3.303	0.912	ปานกลาง
3.10 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดสื่อ ในการเรียนรู้	3.178	0.765	ปานกลาง
3.11 สื่อการเรียนรู้ผู้สอนจัดทำขึ้น	3.428	0.805	ปานกลาง
3.12 สื่อการเรียนรู้มีความหลากหลาย เหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	3.357	0.749	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
3.13 มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	3.285	0.867	ปานกลาง
3.14 มีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	3.589	0.910	มาก
3.15 การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนสอดคล้อง	3.571	0.709	มาก
ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการวัด			
3.16 การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนมีความหลากหลาย	3.660	0.720	มาก
ตรงตามสภาพจริง			
3.17 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและประเมินเพื่อน	3.303	0.711	ปานกลาง
3.18 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน	3.107	0.679	ปานกลาง
3.19 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานผู้เรียน	3.035	0.712	ปานกลาง
3.20 มีการกำหนดการวัดและประเมินผลระดับ	3.642	0.749	มาก
สถานศึกษาเพื่อ ตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายปีและช่วงชั้น			
3.21 จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมและประเมินผลการเรียนรู้	3.500	0.934	มาก
ในกรณี ผู้เรียน ไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ			
3.22 กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มและได้รับการตัดสินผลการเรียนตามเกณฑ์ ที่กำหนด	3.892	0.755	มาก
3.23 กำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่าน การประเมินการอ่าน	3.892	0.755	มาก
คิดวิเคราะห์และเขียนตามเกณฑ์ที่กำหนด			
3.24 กำหนดให้ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด	4.000	0.713	มาก
3.25 กำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่กำหนด	4.035	0.686	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
3.26 มีการจัดทำเอกสารทาง การศึกษาเพื่อใช้ ประกอบการวัดและประเมินผลการเรียน ดังนี้			
- แบบ ปพ.4(แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์)	3.821	1.028	มาก
- แบบ ปพ.5(แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน)	4.035	0.830	มาก
- แบบ ปพ.6(รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รายบุคคล)	3.982	0.884	มาก
- แบบ ปพ.7(ใบรับรองผลการศึกษา)	3.696	1.110	มาก
- แบบ ปพ.8 (ระเบียบสะสม)	3.928	0.911	มาก
- แบบ ปพ.9(สมุดบันทึกผลการเรียนรู้)	3.767	1.026	มาก
3.27 กิจกรรมแนะแนวมีความหลากหลาย ผู้เรียน สามารถค้นพบความถนัดและเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง ทักษะชีวิต	3.357	0.689	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.650	0.850	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพการใช้หลักสูตร ของโรงเรียนในสังกัด โดยรวม มีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยการปฏิบัติมาก 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อ3.3 กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนคิดและลงมือปฏิบัติจริง ข้อ3.25 กำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ข้อ3.26 มีการจัดทำแบบ ปพ.5 (แบบบันทึกผลการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน)

ตารางที่ 4.6 ระดับการปฏิบัติ ในภารกิจกรณีพิเศษ กำกับ ติดตาม ของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

รายการปฏิบัติ	N : 192		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
4. การนิเทศ กำกับ ติดตาม			
4.1 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศงานวิชาการภายใน สถานศึกษา	3.714	0.867	มาก
4.2 มีแผนงาน /โครงการนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.750	0.879	มาก
4.3 มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงาน บริหารจัดการ หลักสูตร ที่เป็นปัจจุบัน	3.696	0.851	มาก
4.4 มีเอกสารหลักฐานการนิเทศทางวิชาการที่ต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน	3.571	0.870	มาก
4.5 มีการรายงานผลการดำเนินงาน ตามโครงการ	3.500	0.870	มาก
เฉลี่ยรวม	3.646	0.834	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สภาพการนิเทศ กำกับ ติดตาม ของโรงเรียนในสังกัด โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกรายการ

3. วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา / ข้อเสนอแนะ

ตารางที่ 4.7 สภาพปัญหา / ข้อเสนอแนะ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ความถี่(คน)
1. ด้านการเตรียมความพร้อม	1. ด้านการเตรียมความพร้อม	82
2. ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร	2. ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร	110
3. ด้านการใช้หลักสูตร	3. ด้านการใช้หลักสูตร	98
4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	17

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ที่มีความถี่ของปัญหาและข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร รองลงมาคือ ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการใช้หลักสูตร ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการเตรียมความพร้อม และปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 สภาพปัญหา / ข้อเสนอแนะ ด้านการเตรียมความพร้อม

ในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ความถี่(คน) N = 82
ด้านการเตรียมความพร้อม		
1. ครูมีภาระงานนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ มากเกินไป ไม่มีเวลาศึกษาในเรื่องพัฒนาหลักสูตร	- ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรจัดหาเอกสารหลักสูตร เพื่อประกอบการจัดทำหลักสูตรอย่างเพียงพอ	25
2. จำนวนครูมีไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร	- ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง	20
3. ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาและ การใช้หลักสูตร	- ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจในทุกครั้งที่มีโอกาส	19
4. บุคลากรในโรงเรียนขาดความชัดเจน เรื่องการพัฒนาหลักสูตร	- จัดอบรมทบทวนการพัฒนาหลักสูตร ให้กับบุคลากร	18

จากตารางที่ 4.8 พบว่า สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในภารกิจด้านการเตรียมความพร้อมที่มีความถี่ปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาครูมีภาระงานนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ มากเกินไป ข้อเสนอแนะคือ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรจัดหาเอกสารหลักสูตร เพื่อประกอบการจัดทำหลักสูตรอย่างเพียงพอ รองลงมา คือ ปัญหาจำนวนครูมีไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร ข้อเสนอแนะคือ ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.9 สภาพปัญหา / ข้อเสนอแนะ ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ความถี่(คน) N=110
ด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร		
1. โรงเรียนขาดข้อมูล สารสนเทศ ในการประกอบการจัดทำหลักสูตร	- ทุกโรงเรียนควรดำเนินการจัดทำ ข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ และเป็น ปัจจุบัน	25
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน น้อยมาก	- ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจในทุกครั้งที่มีโอกาส	23
3. โรงเรียนไม่เข้าใจในการกำหนด สาระเพิ่มเติม	- ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง	20
4. ครูมีปัญหาในการเขียนคำอธิบาย รายวิชา และการกำหนดหน่วยการเรียนรู้	- ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรจัดหาเอกสาร หลักสูตร เพื่อประกอบการจัดทำ หลักสูตรอย่างเพียงพอ	15
5. โรงเรียนมีปัญหาการจัดคาบเวลาเรียน ซึ่ง โรงเรียนจัดการศึกษาตามหลักสูตรใหม่ และ หลักสูตรเก่าไปพร้อมกัน	- ให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม	11
6. ครูขาดทักษะการบูรณาการสาระ การเรียนรู้	- ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง	9
7. ครูไม่เขียนแผนการจัดการเรียนรู้	- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ - ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง	7

จากตารางที่ 4.9 พบว่า สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในภารกิจด้านการวางแผนและ
การจัดทำหลักสูตรที่มีความถี่มากที่สุด คือ ปัญหาโรงเรียนขาดข้อมูลสารสนเทศในการ
ประกอบการจัดทำหลักสูตร ข้อเสนอแนะคือ ทุกโรงเรียนควรดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้
เป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน รองลงมาคือ ปัญหาชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน น้อยมาก
ข้อเสนอแนะคือ ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจในทุกครั้งที่มีโอกาส

ตารางที่ 4.10 สภาพปัญหา / ข้อเสนอแนะ ด้านการใช้หลักสูตรของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ความถี่(คน) N=98
ด้านการใช้หลักสูตร		
1. ครูไม่นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง	- สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่	25
2. ครูสอนโดยยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก	- ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง	23
3. ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการออกแบบ การเรียนรู้	- ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น	19
4. ครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดทำสื่อ	- ทุกโรงเรียนควรมีห้องสื่อและจัดหาสื่อ ให้บริการครู	14
5. แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ	- สำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและ นอกโรงเรียน	10
6. ครูผู้สอนไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือ วัด และประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน	- ผู้รับผิดชอบควรจัดทำตัวอย่าง เครื่องมือที่หลากหลาย	7

จากตารางที่ 4.10 พบว่า สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในภารกิจด้านการใช้หลักสูตร
ที่มีความถี่มากที่สุด คือ ปัญหาครูไม่นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง ข้อเสนอแนะคือ
สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ รองลงมาคือ ปัญหาครูสอนโดยยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก
ข้อเสนอแนะคือ ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.11 สภาพปัญหา / ข้อเสนอแนะ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม
 ในการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาบุรีรัมย์ เขต4

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ	ความถี่(คน) N=17
ด้านการนิเทศ ติดตาม		
1. ผู้บริหาร หรือผู้นิเทศ มีภาระงานมาก ไม่มีเวลานิเทศ ติดตาม	- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี การวางแผนการนิเทศ ติดตามร่วมกัน	17

จากตารางที่ 4.11 พบว่า สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในภารกิจด้านการนิเทศ
 กำกับ ติดตามที่มีความถี่มากที่สุด คือ ปัญหาผู้บริหาร หรือผู้นิเทศ มีภาระงานมาก ไม่มีเวลา
 นิเทศ ติดตาม ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการวางแผนการนิเทศ ติดตามร่วมกัน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ซึ่งจะเสนอการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
  - 1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
  - 1.2 วิธีดำเนินการวิจัย
  - 1.3 ผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ
  - 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าสภาพการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยต้องการศึกษาค้นคว้าสภาพการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ตลอดจน ปัญหา และข้อเสนอแนะสภาพการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2546

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 633 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน

จำนวน 193 คน และครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 440 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ 30 % (บุญชม ศรีสะอาด: 38) โดยใช้ในการสุ่มแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 59 คน และครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 133 คน

1.2.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .97 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .87

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการในเดือนมีนาคม พ.ศ.2547 โดยบันทึกเสนอขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จากนั้นจึงส่งแบบสอบถาม ให้โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 192 ฉบับ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และส่วนหนึ่งส่งกลับคืนผู้วิจัยที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้รับกลับคืน จำนวน 182 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.79

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ขนาดโรงเรียน และระดับที่เปิดสอน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเรียงลำดับความถี่

1.2.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าเฉลี่ย (Mean)
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. ค่าความถี่ (Frequency)

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 59 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 192 คน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.3.1 สภาพการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต4 มีการปฏิบัติ ในระดับมาก แยกตามภารกิจ ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1) ภารกิจด้านการเตรียมความพร้อม

ผลการวิจัย สรุปว่า โรงเรียนในสังกัดมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในระดับมาก มีความร่วมมือจากผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในระดับปานกลาง

2) ภารกิจด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร

ผลการวิจัย สรุปว่า สภาพการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต4 มีการปฏิบัติ ในระดับมาก โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วยกลุ่มสาระ 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์แสดงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม มีการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีที่เป็นพื้นฐานและส่วนที่เพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

3) ภารกิจด้านการใช้หลักสูตร

ผลการวิจัย สรุปว่า สภาพการใช้หลักสูตรโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต4 มีการปฏิบัติ ในระดับมาก โรงเรียนมีกิจกรรมในแผนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิด และลงมือปฏิบัติจริง กำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานทางการศึกษา เช่น แบบ ปพ.5 (แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน)

4) ภารกิจด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

ผลการวิจัย สรุปว่า สภาพการนิเทศ กำกับ ติดตาม การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต4 มีการปฏิบัติ ในระดับมาก โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศงานวิชาการภายใน มีแผนงาน / โครงการ นิเทศ กำกับ ติดตาม และมีเอกสารหลักฐานการดำเนินงาน บริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน

1.3.2 สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะ การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร
สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีดังนี้

1) ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อม

(1) ครูมีภาระงานนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ
มากเกินไป ไม่มีเวลาศึกษาในเรื่องพัฒนาหลักสูตร

(2) จำนวนครูไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการ
พัฒนาหลักสูตร

(3) ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนา
และการใช้หลักสูตร

(4) บุคลากรในโรงเรียนขาดความชัดเจน เรื่องการพัฒนาหลักสูตร
ข้อเสนอแนะ

(1) ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรจัดหาเอกสารหลักสูตร เพื่อประกอบ
การจัดทำหลักสูตรอย่างเพียงพอ

(2) ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ที่มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม
อย่างต่อเนื่อง

(3) ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจในทุกครั้งที่มีโอกาส

(4) จัดอบรมทบทวนการพัฒนาหลักสูตรให้กับบุคลากร

2) ปัญหาด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร

(1) โรงเรียนขาดข้อมูล สารสนเทศ ในการประกอบจัดทำหลักสูตร

(2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อยมาก

(3) โรงเรียนไม่เข้าใจในการกำหนด สาระเพิ่มเติม

(4) ครูมีปัญหาในการเขียนคำอธิบายรายวิชา และการกำหนด

หน่วยการเรียนรู้

(5) โรงเรียนมีปัญหาการจัดคาบเวลาเรียน ซึ่งโรงเรียนจัดการศึกษาตาม
หลักสูตรใหม่ และหลักสูตรเก่าไปพร้อมกัน

(6) ครูขาดทักษะการบูรณาการสาระการเรียนรู้

(7) ครูไม่เขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

- และเป็นปัจจุบัน
- (1) ทุกโรงเรียนควรดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ
  - (2) ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจในทุกครั้งที่มีโอกาส
  - (3) ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม
- อย่างต่อเนื่อง
- (4) ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรจัดหาเอกสารหลักสูตร เพื่อประกอบการจัดทำหลักสูตรอย่างเพียงพอ
  - (5) ให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม
  - (6) ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม
- อย่างต่อเนื่อง
- (7) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการและควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง

3) ปัญหาด้านการใช้หลักสูตร

- (1) ครูไม่นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง
  - (2) ครูสอนโดยยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก
  - (3) ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้
  - (4) ครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดทำสื่อ
  - (5) แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ
  - (6) ครูผู้สอนไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัด และประเมินผล
- ที่เป็นมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

- (1) สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่
  - (2) ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม
- อย่างต่อเนื่อง
- (3) ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น
  - (4) ทุกโรงเรียนควรมีห้องสื่อและจัดหาสื่อไว้บริการครู
  - (5) สำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน
  - (6) ผู้รับผิดชอบควรจัดทำตัวอย่างเครื่องมือ ที่หลากหลาย

4) ปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

(1) ผู้บริหาร หรือผู้นิเทศ มีภาระงานมาก ไม่มีเวลานิเทศ ติดตาม
ข้อเสนอแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการวางแผนการนิเทศ
กำกับ ติดตามร่วมกัน

2. อภิปรายผล

สภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีการปฏิบัติในระดับมากทุกภารกิจ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา
บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ให้กระทรวง กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้าน
วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จึงทำให้โรงเรียน
ต้องจัดทำหลักสูตร กำหนดสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร และต้องบริหารจัดการหลักสูตร
ในสถานศึกษาด้วยตนเอง ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมกันทั่วประเทศ
ในปีการศึกษา 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากที่ให้ทดลองใช้ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อปีการศึกษา 2545 ไปแล้ว จึงทำให้โรงเรียน
ต้องเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จและต้องนำไปใช้จริงในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546
ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545) ในการติดตาม
ประเมินผลการเตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนนำร่องส่วนใหญ่ มีการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร โดยการประชุม
ชี้แจง อบรม มาก่อน โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 77 มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอน
โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ได้ดำเนินงานเรียบร้อยแล้วในการกำหนดปรัชญา เป้าหมาย
โครงสร้างหลักสูตร และสัดส่วนเวลาเรียน

ภารกิจด้านการเตรียมความพร้อม

โรงเรียนในสังกัดมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ในระดับมาก อาจเป็นเพราะโรงเรียนเห็นความตระหนักในภารกิจ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติ
ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
นักเรียน ชุมชน ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะผู้เกี่ยวข้อง
เหล่านี้ ไม่เข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา

กรมวิชาการ (2546: 32) ในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำโรงเรียนประถมศึกษานในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า
คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง โดย
คณะกรรมการที่เป็นผู้แทนครู มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็น
ผู้แทน ผู้ปกครองมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ปัญหาที่พบในด้านการเตรียมความพร้อม

ปัญหาในด้านนี้ คือ ครูมีภาระงานนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ
มากเกินไป ไม่มีเวลาศึกษาในเรื่องกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จำนวนครูไม่เพียงพอ
ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาและการใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545) ในการติดตามประเมินผลการเตรียม
ความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องฯ ซึ่งปัญหาที่พบ คือ การขาด
อัตรากำลัง บุคลากรไม่เพียงพอและขาดความรู้ ความเข้าใจ ความไม่ชัดเจน ในการดำเนินงาน
บางเรื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรจัดหาเอกสารหลักสูตร เพื่อประกอบการจัดทำหลักสูตร
อย่างเพียงพอ ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง
ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจในทุกครั้ง ที่มีโอกาส ตลอดจนอบรมทบทวน
การพัฒนาหลักสูตรให้กับบุคลากร

ภารกิจด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร

สภาพการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามุกดาหาร เขต 4 มีการปฏิบัติ ในระดับมาก โรงเรียนมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
ก่อนที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายร่วมกัน ซึ่งก็เป็นไปตาม
ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของกรมวิชาการ (2545) ที่ได้จัดทำแนวทางการจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษาของตนเอง โรงเรียนยังมีการกำหนดการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของผู้เรียนเป็นการประเมินเชิงวิจักษ์ เพื่อการปรับปรุง พัฒนาและการส่งต่อ โครงสร้าง
หลักสูตรประกอบด้วยกลุ่มสาระ 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์
แสดงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม มีการกำหนดสาระการ
เรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมที่คาดหวังรายปีที่เป็นพื้นฐานและส่วนที่เพิ่มเติมตามความต้องการ
ของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ซึ่งภารกิจในด้านนี้โรงเรียนได้ดำเนินการเป็นไปตามแนวทางการ

จัดทำหลักสูตรของสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

ปัญหาที่พบในด้านการวางแผนและการจัดทำหลักสูตร

โรงเรียนขาดข้อมูล สารสนเทศ ในการประกอบการจัดทำหลักสูตร ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการวางแผนน้อยมาก โรงเรียนไม่เข้าใจในการกำหนด สาระเพิ่มเติม ครูมีปัญหาในการเขียน
คำอธิบายรายวิชา และการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ โรงเรียนมีปัญหาการจัดคาบเวลาเรียน
ซึ่งโรงเรียนจัดการศึกษาตามหลักสูตรใหม่ และหลักสูตรเก่าไปพร้อมกัน อาจเป็นเพราะบุคลากร
ยังขาดความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ ครูขาดทักษะการบูรณาการ
สาระการเรียนรู้ ครูไม่เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะ ความเคยชินในการยึดหนังสือ
เรียนเป็นหลัก และขาดการศึกษาค้นคว้าที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุ่มม กรไกร(2527:
100-101) ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การจัดทำแผนการสอนของครู มีการปฏิบัติในระดับน้อย

ข้อเสนอแนะ

ทุกโรงเรียนควรดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน
ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจในทุกครั้ง ที่มีโอกาส ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มี
หน้าที่รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรจัดหาเอกสารหลักสูตร
เพื่อประกอบการจัดทำหลักสูตรอย่างเพียงพอ ให้ยืดหยุ่นเวลาเรียนได้ตามความเหมาะสม
จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ นิเทศ ติดตาม
อย่างต่อเนื่อง

ภารกิจด้านการนำหลักสูตรไปใช้

สภาพการใช้หลักสูตรโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4
มีการปฏิบัติ ในระดับมาก โรงเรียนมีกิจกรรมในแผนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิด และลงมือปฏิบัติจริง
โรงเรียนมีการกำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่
กำหนด ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22
ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และมาตรา 27 วรรคสอง ที่กล่าวว่า
ให้สถานศึกษา มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม
ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ
ประเทศชาติ โรงเรียนมีการจัดทำเอกสาร หลักฐานทางการศึกษา เช่น แบบ ปพ.5 (แบบบันทึกผล
การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน) แต่ก็ยังมีอีกหลายข้อที่โรงเรียนยังปฏิบัติในระดับปานกลาง เช่น

การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดสื่อในการเรียน

ปัญหาที่พบในด้านการใช้หลักสูตร

ครูไม่นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง ครูสอนโดยยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียน ครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดทำสื่อ แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ครูผู้สอนไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัด และประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ผู้เกี่ยวข้องต้องรีบช่วยกันแก้ไขโดยด่วน

ข้อเสนอแนะ

สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ควรให้ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบนิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ทุกโรงเรียนควรมีห้องสื่อและจัดหาสื่อไว้บริการครู สำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ผู้รับผิดชอบควรจัดทำตัวอย่างเครื่องมือ ที่หลากหลาย

ภารกิจด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

สภาพการนิเทศ กำกับ ติดตาม การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีการปฏิบัติในระดับมาก โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศงานวิชาการภายใน มีแผนงาน / โครงการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงาน บริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน

ปัญหาที่พบในด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

ผู้บริหาร หรือผู้นิเทศ มีภาระงานมาก ไม่มีเวลานิเทศ ติดตาม อาจเป็นเพราะอยู่ระหว่างการเปลี่ยนถ่าย ตามโครงสร้างหน่วยงานใหม่ การนิเทศ กำกับ ติดตาม จึงไม่ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับโรงเรียน ควรมีการวางแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษาให้ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน ได้รับทราบและเข้าใจตรงกัน

3.1.2 ศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีหน้าที่นิเทศ ควรนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้จริงในห้องเรียน

3.1.3 หลักสูตรสถานศึกษา ควรเป็นหลักสูตรที่มีการกำหนดสาระการเรียนรู้
ที่เป็นสากล และเป็นท้องถิ่นด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน
ที่มีต่อหลักสูตรสถานศึกษาด้วย

3.2.2 ควรใช้การวิจัยเชิงประเมิณ เพื่อตรวจสอบการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษาของโรงเรียนด้วย

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตร
สถานศึกษา ควรให้มีหลากหลาย เช่น เครื่องมือสัมภาษณ์ เครื่องมือการตรวจสอบรายการ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, สำนักงาน (2542) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ปี 2543-2544 บุรีรัมย์ เรวัตการพิมพ์
- _____ . (2542) ทำเนียบโรงเรียนประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2542 บุรีรัมย์
(อัดสำเนา)
- กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา (2546) รายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
สถานศึกษา ระดับประถมศึกษา กรุงเทพฯ
- _____ . (2545) รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของโรงเรียนเครือข่าย กรุงเทพฯ
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2532) ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เล่มที่ 20
บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน โครงการอบรม
ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- _____ . (2534) คู่มือการอบรมครูแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรุงเทพฯ โรงพิมพ์การศาสนา
- _____ . (2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว
- คณะกรรมการข้าราชการครู, สำนักงาน (2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์การศาสนา
- จีระพันธุ์ พูนพัฒน์ (2532) การศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา กรุงเทพฯ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อัดสำเนา)
- ชอุ่ม กรไกร (2537) “การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ตามแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียน
และครูวิชาการโรงเรียน” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- ชาญชัย อาจिनสมาจาร (2537) นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนการสอน กรุงเทพฯ
โอเดียนสโตร์
- ถำรง บัวศรี (2532) ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

- บุญชม ศรีสะอาด (2535) *การวิจัยเบื้องต้น* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ สุวีริยาสาสน์
- ประคอง กรรณสูต (2528) *สถิติเพื่อการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์* กรุงเทพฯ ศึกษาพร
- รัตน์ะ บัวสนธ์ (2535) “การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น : การศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง” ปรินญาณินพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- แรมสมร อยู่สถาพร (2545) “การนำหลักสูตรไปใช้” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตร
และวิทยวิธีทางการสอน* หน้าที่ 11 หน้า 241-277 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533) *การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ศึกษานิเทศกร, กระทรวง (2534) *สรุปผลการติดตามการใช้หลักสูตรของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้
หลักสูตร ปีการศึกษา 2533* กรุงเทพฯ กรมวิชาการ
- สงัด อุทรานันท์ (2532) *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์มิตรสยาม
- สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2542) *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น* กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย (2539) *เอกสารชุดวิชาพัฒนาศึกษาหน่วยที่ 1 – 8*
พิมพ์ครั้งที่ 15 กรุงเทพฯ ชวนพิมพ์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ทม 1307/

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

มีนาคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายมงคล ฤทธิธน

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ

จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายศราวุธ โรจนาวรรณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาสภาพ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริรัมย์ เขต4 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวม ข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและ กระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การพัฒนาหลักสูตร ได้โปรดพิจารณา ตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือ การวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆนักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พรหมจ้อย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

สาขาศึกษาศาสตร์

โทร. 5033566 โทรสาร 5033567

ที่ ทม 1307/

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

มีนาคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายศรัทธา เหมือนถนอม

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ

จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายศราวุธ โรจนาวรรณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาสภาพ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริรัมย์ เขต4 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวม ข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและ กระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การพัฒนาหลักสูตร ได้โปรดพิจารณา ตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือ การวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆนักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พรหมจ้อย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

สาขาศึกษาศาสตร์

โทร. 5033566 โทรสาร 5033567

ที่ ทม 1307/

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

มีนาคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายพนม ศรีนอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ

จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายศราวุธ โรจนาวรรณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาสภาพ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริรัมย์ เขต4 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวม ข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและ กระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การพัฒนาหลักสูตร ได้โปรดพิจารณา ตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือ การวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆนักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พรหมจ้อย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

สาขาศึกษาศาสตร์

โทร. 5033566 โทรสาร 5033567

ที่ ศธ 04085/974

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 4

อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ 31120

8 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้บริหารโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

จำนวน ชุด

ด้วย นายศราวุธ โจรจนาวรรณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาสภาพการพัฒนา และการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 4 ซึ่งนักศึกษาต้องการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 4 ขอให้ท่านและครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นละ 1 คน ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม แล้วรวบรวมส่ง ที่กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สพท.บร.4

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและอนุเคราะห์แก่นักศึกษา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายเอกชัย กาญจนนา)

รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 4

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

โทร. 044-689095 โทรสาร 044-689050

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

แบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพการพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าระดับการปฏิบัติ 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามครั้งนี้ จะเสนอเป็นภาพรวม ไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่อย่างใด จึงขอความกรุณาจากท่าน โปรดตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยและเพื่อใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป

3. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขอความกรุณา ส่งคืนที่กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้วย

ขอขอบพระคุณท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายศราวุธ โจนาวรรณ

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ตอนที่1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. โรงเรียน..... อำเภอ.....จังหวัดบุรีรัมย์
2. โรงเรียนเปิดสอนระดับ
  - ( ) อนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6
  - ( ) อนุบาล - มัธยมศึกษาปีที่ 3
  - ( ) มัธยมศึกษาปีที่1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6
3. ขนาดของโรงเรียน
  - ( ) ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 120 คนลงมา)
  - ( ) ขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 121-300คน)
  - ( ) ขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป)
4. สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ( ) ผู้บริหาร
  - ( ) ครูผู้สอน
    - ( ) ชั้นประถมศึกษาปีที่1
    - ( ) ชั้นประถมศึกษาปีที่4
    - ( ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1
    - ( ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4
    - ( ) อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่2 สภาพการพัฒนและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องตารางระดับการปฏิบัติของโรงเรียน ตามสภาพที่เป็นจริง
ในโรงเรียนท่าน

ระดับการปฏิบัติ	5	หมายถึง	ปฏิบัติมากที่สุด
	4	หมายถึง	ปฏิบัติมาก
	3	หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง
	2	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย
	1	หมายถึง	ปฏิบัติน้อยที่สุด

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา					
1.1 มีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานแก่บุคลากรในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา					
1.2 มีการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจใน กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
1.3 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา					
1.4 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน					
1.5 มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อใช้ในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา					
1.6 มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนทราบ					
1.7 มีการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา					
1.8 คณะกรรมการสถานศึกษา / ตัวแทนผู้ปกครอง / ตัวแทนชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
1.9 ผู้บริหารและครูผู้สอนทุกคน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา					

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
2. การวางแผนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
2.1 วิสัยทัศน์					
2.1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ มีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง ภาคธุรกิจ และภาครัฐในชุมชน					
2.1.2 กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์					
2.1.3 ใช้ข้อมูล สารสนเทศของโรงเรียนมาประกอบในการกำหนดวิสัยทัศน์					
2.1.4 วิสัยทัศน์แสดงเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ มีเอกลักษณ์					
2.1.5 วิสัยทัศน์ สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกายความคิดที่แสดงถึงการพัฒนาสูงสุดของการบริหารจัดการของโรงเรียน					
2.2 ภารกิจ/พันธกิจ					
2.2.1 ภารกิจแสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์					
2.2.2 นำภารกิจไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา					
2.2.3 ภารกิจสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง					
2.3 เป้าหมาย					
2.3.1 เป้าหมายมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์					
2.3.2 เป้าหมายมีความสอดคล้องกับภารกิจ					
2.3.3 เป้าหมายบ่งบอกปริมาณและคุณภาพ					
2.3.4 เป้าหมายสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
2.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
2.4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์แสดงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม					
2.4.2 คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่กำหนด สอดคล้องกับ สภาพปัญหา และความจำเป็นตาม ที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ					
2.4.3 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุง พัฒนาและการส่งต่อ					
2.4.4 การวัดและประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีการประเมินร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง					
2.4.5 การวัดประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการประเมินเป็นรายปี					

รายการปฏิบัติ 72	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
2.5 การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา					
2.5.1 โครงสร้างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย					
2.5.2 โครงสร้างสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
2.5.3 โครงสร้างประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน					
2.5.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมตามความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น					
2.5.5 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน ได้อย่างเหมาะสม					
2.5.6 สัดส่วนเวลาเรียนและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม มีความเหมาะสม					
2.5.7 สัดส่วนเวลาเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความเหมาะสม					
2.6 การจัดทำสาระการเรียนรู้					
2.6.1 มีการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น					
2.6.2 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ระบุถึงความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังการเรียนรู้					
2.6.3 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น					
2.6.4 มีการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี					
2.6.5 สาระการเรียนรู้รายปี มีทั้งส่วนที่เป็นพื้นฐานและส่วนที่เพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น					
2.7 จัดทำคำอธิบายรายวิชา					
2.7.1 มีการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และสาระการเรียนรู้รายปี มากำหนดเป็นคำอธิบายรายวิชา อย่างชัดเจน					
2.7.2 คำอธิบายรายวิชาประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนชั่วโมง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ					
2.7.3 ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสาระนั้นๆ					

รายการปฏิบัติ 73	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
2.8 จัดทำหน่วยการเรียนรู้					
2.8.1 หน่วยการเรียนรู้มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ภายในกลุ่มสาระ					
2.8.2 หน่วยการเรียนรู้มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระ					
2.8.3 หน่วยการเรียนรู้มีการบูรณาการเฉพาะเรื่อง					
2.8.4 นำหน่วยการเรียนรู้ไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ก่อนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้					
2.8.5 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระอย่างต่อเนื่องตลอดปีครบทุกหน่วย					
3. การใช้หลักสูตร					
3.1 มีการนำแผนการจัดการเรียนรู้มาปฏิบัติจริงในห้องเรียน					
3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา วิธีการเรียนรู้และความสามารถของผู้เรียน					
3.3 กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนคิดและลงมือปฏิบัติจริง					
3.4 กิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง					
3.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมทุกครั้ง					
3.6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และวัตถุประสงค์					
3.7 จัดกิจกรรมแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้					
3.8 จัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระ					
3.9 ใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้					
3.10 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดสื่อในการเรียนรู้					
3.11 สื่อการเรียนรู้ผู้สอนจัดทำขึ้น					
3.12 สื่อการเรียนรู้มีความหลากหลาย เหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้					
3.13 มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้					
3.14 มีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
3.15 การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนสอดคล้อง ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการวัด					
3.16 การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนมีความหลากหลาย ตรงตามสภาพจริง					

รายการปฏิบัติ 74	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
3.17 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและประเมินเพื่อน					
3.18 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน					
3.19 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานผู้เรียน					
3.20 มีการกำหนดการวัดและประเมินผลระดับสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายปีและช่วงชั้น					
3.21 จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมและประเมินผลการเรียนรู้ในกรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ					
3.22 กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มและได้รับการตัดสินผลการเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด					
3.23 กำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนตามเกณฑ์ที่กำหนด					
3.24 กำหนดให้ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด					
3.25 กำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด					
3.26 มีการจัดทำเอกสารทางการศึกษาเพื่อใช้ประกอบการวัดและประเมินผลการเรียน ดังนี้					
- แบบ ปพ.4(แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์)					
- แบบ ปพ.5(แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน)					
- แบบ ปพ.6(รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล)					
- แบบ ปพ.7(ใบรับรองผลการศึกษา)					
- แบบ ปพ.8 (ระเบียบสะสม)					
- แบบ ปพ.9(สมุดบันทึกผลการเรียนรู้)					
3.27 กิจกรรมแนะแนวมีความหลากหลาย ผู้เรียนสามารถค้นพบความถนัดและเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะชีวิต					
4. การนิเทศ กำกับ ติดตาม					
4.1 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศงานวิชาการภายในสถานศึกษา					
4.2 มีแผนงาน /โครงการนิเทศ กำกับ ติดตาม					
4.3 มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงาน บริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน					
4.4 มีเอกสารหลักฐานการนิเทศทางวิชาการที่ต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน					
4.5 มีการรายงานผลการดำเนินตามโครงการ					

ตอนที่3 ปัญหา / ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายศราวุธ โจนาวรรณ
วัน เดือน ปีเกิด	24 เมษายน 2504
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2516 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนไตรคามสิทธิศิลป์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2519 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2525 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ พ.ศ. 2527 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ พ.ศ. 2532 ปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอก เกษตร วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ พ.ศ. 2547 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม)หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
หน้าที่การงาน	พ.ศ. 2533 อาจารย์ 1 โรงเรียนบ้านหนองครก สปอ.สตึก สปจ.บุรีรัมย์ พ.ศ. 2541 ศึกษานิเทศก์ สปอ.สตึก สปจ.บุรีรัมย์ พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานบุรีรัมย์ เขต 4
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 5 หมู่ 1 ถนนสตึกสำราญ ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์